

hone vrouw van een Canadese trapper, Toussaint Charbonneau, wordt de verdere tocht van het gezelschap minder zwaar, zodat slechts één man het leven liet (tenminste, volgens de officiële geschiedenis). De Smid keerde niet meer terug naar de Oostkust.

In de figuur van Sacajawea woont het noodlot. Als vrouw én Indiaanse droeg zij de ondergang van haar volk met zich mee, dwars doorheen meer dan de helft van het Amerikaanse continent. Door haar aanwezigheid en hulp in de contacten met de Indiaanse stammen die ze op hun weg ontmoetten, slaagde de expeditie van Lewis & Clark erin om de Westkust van Amerika, via de Rocky Mountains, te bereiken. Hierdoor baande zij mee het eerste pad naar de bijna *Endlösung* van de Indiaanse Naties. *The Frontier* bestond niet meer en weldra trokken duizenden kolonisten westwaarts, reden treinen van de Atlantische naar de Stille Oceaan, werden de bizonen en de Indianen massaal afgeslacht. Tegen 1890, na de laatste Zonnedans-opstanden en daaruitvolgende Indiaanenoorlogen, waren de Indiaanse Naties voorgoed gedegradeerd tot de laagste klasse van de Amerikaanse samenleving. Op het Zuid Amerikaanse continent ging het er niet zoveel menselijker aan toe. Honderd jaar later is er nauwelijks iets

veranderd, alleen dringt het belang van deze ecologistische cultuur - aan de nobele wilde voorbij - traagzaam tot ons door. En dat heeft niets met roodhuidenromantiek van doen. Een tweede voedingsbodem voor het verhaal is het boek *De Fatale Kust*, van Robert Hughes, over de kolonisatie van Australië en de import van Britse gevangenen, tegelijk ook het begin van de uitroeiing van de Aboriginals.

De hoofdpersonages vallen allen buiten de normen van de conformiteit, van het maatschappelijk aanvaardbare. Een smid die in Ierland niet meer weet van welk hout pijlen te maken en naar Amerika uitwijkt. Een Indiaanse vrouw die met de blanke expeditie naar het Westen reist. Haar twee kinderen zijn halfbloeden, van twee verschillende mannen. De twee kinderen zijn de eerste generatie voorgoed ontworteld en reageren op verschillende wijze. Pomp, de eerstgeborene en kind van de Canadese trapper wordt naar een Indiaanse school van de blanken gestuurd. Deze vorm van 'onderwijs' was niet meer dan een ver doorgedreven hersenspoeling. Zijn Indiaanse identiteit wordt er grondig mishandelt in confrontatie met blanke gedragsregels. De daar opgelopen innerlijke verwondingen en het besef dat die blanke cultuur onherroepelijk verder zal oprukken

- zijn bestaanswijze fundamenteel zal aantasten -, niets ontziend, dwingen hem tot een onherroepelijke daad. Hij keert zich van de buitenwereld af en kiest voor zijn binnenwereld. Hij laat zich de ogen door de zon kapotbranden. Hij blijft bij de stam van zijn reeds vroeg gestorven moeder. Later, na de dood van de Smid trekt hij naar Navajogebied.

Het Kind, de tweede geborene, is de natuurlijke zoon van de Smid. Het Kind groeit op als een Shoshone en door een toeval reist hij met een Brits botanicus mee naar Groot-Brittannië en Ierland. Bijeen aanval op een graanopslagplaats, we zitten dan midden in de grote Ierse hongersnoden die duizenden Ieren deden uitwijken naar de Verenigde Staten, wordt het Kind gearresteerd. Het Kind begint een meer dan vijftien jaar lange zwerftocht langs het beestachtige gevangenisstelsel van het Britse rijk. Hij wordt verbannen naar Australië, waar hij de strafkampen van Tasmanië ontvlucht, wordt opgepikt door een Amerikaanse walvisvaarder en later overboord gezet, komt terecht bij een stam Aboriginals. Deze levert hem na verloop van tijd uit aan de Britse autoriteiten. Zij transporteren hem naar het Cayenne van Australië: Norfolk Island, meer dan vijftienhonderd kilometer van de Australische noordoostkust verwijderd. De

moed der wanhoop en het toeval brengen hem, na een reis langs de eilanden van de Stille Zuidzee en een zoektocht door het Amerikaanse continent, uiteindelijk terug naar zijn blinde/ziende broer, naar Pomp. Een wereldreis langs de grootse ellende van de toenmalige (en de huidige) wereld. Hoe het leven mensen overkomt.

Alleen al in de tekst geciteerde boodschap van de toenmalige president van de Verenigde Staten aan de Indiaanse Naties die Lewis en Clarke op hun expeditie ontmoetten, geeft deze *Kind van de Smid* meer dan voldoende redenen tot bestaan. De bewuste passage mag u niet bespaard blijven. We schrijven 1804: "... Vermijd samenzweringen van slechte vogels. Wendt u af van hen zoals gij u van de afgrond afwendt indien ge wilt vermijden door één foute stap de toorn van uw Vader op te wekken. En weet dat hij U kan verschroeien als de brand het prairiegras."

Het verhaal overspant een periode van meer dan vijftig jaar en speelt zich af op drie continenten. De continuïteit van de geschiedenis wordt aangegeven door de oude prenten van een tijdsband zoals die voor 1970 in heel wat lagere schoolklassen langs de muur hingen. Hier hangen ze langs de natuurlijke wanden van de speelvloer welke bedekt is met een dikke laag donkere turf. Links een imposant aambeeld en rechts, dieper, een sofa. De turf/aarde, als verbondenheid daarmee en ook de scheiding, het steeds verder weg drijven van dat bewustzijn.

José Verheire, die na de traag wijkende duisternis en de indrukwekkende, net niet bombastische muziek van Schittke, naar voor komt en zich centraal vooraan neerzet. Hij leest voor uit de dagboeken van de smid. Hij haast zich niet, leest aandachtig en installeert de rust en het langzame noodzakelijke ritme van de voorstelling. De overigen betreden de speelvloer naarmate ze door de dagboeken geïntroduceerd worden. Je luistert en kijkt, niet naar acteurs die personages spelen, zich inleven, maar acteurs die vertellen, en elk acteur neemt een standpunt t.o.v. de hem toegewezen tekst. Zo vertellen Josse De Pauw en Frank Verduyssen resp. (over) Het Kind en Pomp, waarbij ze in de hien- en ik-vorm beschrijven. Vaak vinden ze een merkwaardige verstandhouding in hun spel. Josse De Pauw gebruikt zijn aardse uitstraling terecht, nadrukkelijk en innemend, bonkig en aandacht zuigend. Frank Verduyssen, in Oosters aandoende rok en broek, vaak gehurkt op de

Het Kind van de Smid (Josse De Pauw / Peter Van Kraaij) Foto Michiel Hendryckx